

Ivan Kalinski

O VOKALNIM SUSTAVIMA U TEKSTOVIMA HRVATSKOKAJKAVSKE DJEČJE POEZIJE

Na osnovi uzoraka (reprezentanata) u radu se daju usporedbeni podaci vokalnih sustava hrvatskokajkavske dječje poezije i vokalnih sustava mjesnih govora, organskih idioma kojima pripadaju. Pritom nisu interesom proučavanja književnoestetska pitanja, nego dijalektološka. S obzirom na odnos standard — supstandard u predmetnonastavnoj i edukacijskoj zbilji, ovi problemi, premda dijalektološki, ujedno u i sociološki.

Pisani se kajkavski umjetnički izraz pojavljuje u obliku ruralne, urbane ili književnotradicijske i idiomske sinteze. Kao književni izraz kajkavština je ravnopravna s književnim izrazom na standardu.

Kao pisani jezik kajkavština je u hrvatsku kulturologiju ušla u dva razdoblja: dopreporodno, kad je kao izgrađen jezik bila usustavljena i gotovo polivalentna, i popreporodno kad, uz standard, hrvatski književni jezik, egzistira kao umjetnički izraz u ozračju kajkavskoga dijalekta.

Na kajkavskom govornom području u osnovnom školovanju kajkavski je izvornim govornicima osnovni, izvorni jezik. Ta činjenica problematizira komunikaciju, stvaralačku i edukacijsku razinu osnovnoškolskog nastavnog programa materinskoga jezika.

Usporedben vokalnih sustava poetskih tekstova najmlađih stvaralaca na kajkavštini i vokalnih sustava pripadnih im organskih idioma¹ dobiva se odgovor na pitanje u kojoj je mjeri tekstovna struktura vokala stilizirana, odgovara li organskom idiomu ili ne odgovara, je li koine, je li prepletaj različitih sustava — »makaronština« itd.

1 Antologija hrvatskog kajkavskog dječjeg pjesništva, KAJ, 3-5, Zagreb 1976. Priredio: Ernest Fišer. Uzimaju se poetski podaci autora iz ovih matičnih osnovnih škola: Zelina (danas: Sv. Ivan Zelina, primj. I.K.) (Z), Breznički Hum (H), Bednja (B). Iste se kratice koriste i za oznaku organskog idioma, govora, kojem te škole, odnosno tekstovi pripadaju. Kad se u radu govori ili o tekstu ili o govoru, onda se to izričkom i spominje.

U govoru Svetoga Ivana Zeline (Z) (prema mojim podacima), Ivšićev tip IV₅,² vokalni sustav čini sedam fonema:

i u u kratkom slogu:

ę ɔ pod akcentom:

e o izvan naglaska

a

i: u: u dugom slogu

ę: ɔ: pod akutom i cirkumfleksom

e: o:

a:

Moji se akcenatski podaci govora Z s Ivšićevima ne slažu. Ivšić bilježi: leti, mlätim, mēso, mlätimo, tãncäti, mlätiti, lõpata, jagõda, a moji su podaci: leti, mlätim, mēso, mlätimo, tãncati, mlätiti, lõpata, jagõda.

Radi usporedbe i lakšeg praćenja voklanog sustava govora Z i vokalnog sustava zabilježenog u poetskoj dječjoj tekstologiji Z, koja nam služi kao predložak, treba reći da je u govoru Z fonem /ę/ refleks praslavenskoga jata i poluglasa: mlēko, lęto; dęska, dęneš, a fonem /e/ etimološkoga e i nazala ę: sęlo, męso, nębo.

Fonem /ɔ/ refleks je nazala ɔ i sonantnoga ʔ: sɔnce, moš »muž«.

Fonemi se /ę/ i /o/ u dugim slogovima ne ostvaruju diftonški.

U morfološkoj oznaci za 1. i 3. lice mn. prez. glagola ostvaruju se fakultativne varijante, ili /ɔ/ ili /u/: damɔ/damu, dajɔ/daju.

Iz pet antologijskih uzoraka s oznakom Z: BUNA 1573; BOGOMUOLKA; NE VIDIM; NEBESKA VRANA, ŽIVOTEK MUOJ!; MOJA NUOČ, daju se prve četiri.

BUNA 1573. Blate, krvavo, okolo roke, noge.../ su proubali kmeti pokazati roge./ Ali sad tek bodo gospoda strožeša,/ naj bo marva kmetska spametneša./ Visi mese na jaboka, ruška.../ Na kle stuo baltic i jena puška./ Matija Gobec na gvuožđu sedi,/ braču svoju mertvu gledi./ Gospoda glediju v sametu i v svile,/ zabili su na zobače, na krvave vile./ Kmeti pak su pod kožnatim bičom,/ naj se miriju z molitvu i s kričom./ Bogata gospoda, gamad s krvavu dušu,/ šape bi porinuli i vu kmetsku gušu./ Blate krvavo, okolo roke, noge.../ su proubali kmeti pokazati roge.

BOGOMUOLKA. Po cele dane sedi v kotu/ šepeče, momla, nekoj ščabekuje./ Gduo zna koj misli i koj mota,/ morti i sama sebe dosaduje./ Po rokah zmirom premieče čisle,/ pak se boge i svece zazava./ Bratof i sinof i sie pokuojne/ se v molitve vezda zmišlava./ I tak sedi,/ napuol žmirečki,/ ta mati stara vu kotu./ Same se dagda nalukne čez oblok/ da vidi jel ide gduo po potu.

NE VIDIM! Kaj vidim,/ i to ne smem videti./ Če kaj velim,/ dobim po zajnoj vreči./ Pak si mislim—/ bole da čkomim. Došel bu dan,/ se bu z mene zišle van./ A onda si peju van,/ na on drugi posel, tam.

NEBESKA VRANA, ŽIVOTEK MUOJ! Vrana je z krili dogo prhala/ v zraku,/ a nie prhala. Je stala/ gledeč dele na zemlu/ kak vse prepada glibiše/ glibiše/ v/ blate./ Na križajnu gospa v črnine/ stala, gruntala:/ teriem potom puojti/ i z

2 Stjepan Ivšić, Jezik Hrvata kajkavaca, Ljetopis JAZU 48, Zagreb 1935, str.81–83.

cipelimi čistemi/ na suhe z blata/ duojti./ Nie znala: je čakala./ Ni sad ne zna, pak/ čaka./ Črnina robenina je najne črna/ od noči, i misli/ o dalekomu strajnskom./ Ta gospa još stoji/ na križajnu vuši triebi/ vekšega mraka/ črnine čaka,/ i nemu znali ni vidli gda pred naše vrata/ znenada duojde.

U izbornoj tekstologiji ne nalazimo, kako bismo prema stanju u govoru Z očekivali, različite ortografske oznake za foneme /e/ i /e/, nego za oba fonema dolazi u tekstu oznaka /e/. Tako bi fonem /e/ morao u tekstu biti, a nije, naznačen posebnom oznakom u: *teĳ, strožęša, spametneša, Ğoĳeĳ, seĳi, v samętu, šępeĳe; šlabękuje; smęm, viĳęti, vręĳi, došęl, posęl; životęk, deĳę, čistęmi, daleĳkomu.* Primjeri u tekstu: *blate, mese, ĳisłę ne odgovaraju stanju u govoru Z.* Naime, u govoru Z za morfološku oznaku nom. i ak. sg. imenica sr. roda nepalatalnih osnova dolazi fonem /o/. Dalje, morfološka oznaka lok. sg. imenica ž. roda a-osnova označena je u tekstu fonemom /e/, a treba biti /e/: *v svilę, v molitvę, v ĳrninę, doĳim u govoru Z ta je oznaka /i/.* U tekstovnom primjeru sebe morfološka oznaka dativa te povratno-posvojne zamjenice trebala bi biti označena fonemom /e/, u govoru Z fonem je /i/. Primjer lične zamjenice u lok. sg. ž. roda *najne* govori da se mijenja kao imenice ž. roda a-osnova, tj. da bi morfološka oznaka lok. sg. trebala biti označena fonemom /e/. U primjeru *zišłe*, morfološka bi oznaka gl. pridjeva radnog u nom. sg. fonemom /e/ odgovarala morfološkoj oznaci za isti padež imenica sr. roda nepalatalnih osnova (što je već rečeno), dakle fonemom /e/.

Fonem /e/ dolazi u: *kmeti, roke, noge, roge, kmetska, spametneša, mese, jena, gledi, glediju, zobaĳe, krvave, vile, se, šape, kmetsku; ĳele, dane, šępeĳe, nekoj, šlabękuje, seĳę, dosaĳuje, premieĳe, boge, svece, vezda, žmireĳki, nalukne, ĳez, jel; ne, ĳe, velim, bole, z mene, peju; nebeska, nie, je, glediĳ, zemlu, vse, prepada, glibše, teriem, z cipelimi, robenina, vekšega, ĳrnine, nemu, pred, naše, znenada.*

Iz primjera u pjesmama Z vidljivo je da se fonemi /e/ i /o/ u dugim slogovima sustavno diftongiraju u /ie/ i /uo/, doĳim u govoru Z difonga nema.

Sekvencija *-er-* u primjeru *mertvu* ili je knjiška ili je preuzeta iz drugog sustava, u govoru Z dolazi samo /r/.

Kao što se u bilježenju ne razlikuju fonemi /e/ i /e/, isto se tako ne razlikuju ni /o/ i /o/, nego dolazi jedinstvena oznaka /o/. Doduše, u pjesmi NE VIDIM! umjesto očekivanoga /o/ dolazi /u/ u *bu*, i to u dva navrata, premda se zbog nedovoljne zastupljenosti leksema s fonemom /o/, odnosno /u/ ne može tvrditi je li refleks nazalnoga *o* i sonantnoga *l* kao /u/ sustavna pojava ili nije.

Fonem bi /o/, u odnosu na bilježenje fonema /o/, morao biti naznačen, a nije, u: *roĳe, ĳoĳo, ĳo, jaboĳa, Ğoĳec, zobaĳe, v koĳu, moĳla, roĳah, poĳu; doĳo, poĳom, roĳenina.*

Kao što je sustavna pojava monofonškog bilježenja pojavljivanja fonema /e/ i /o/ u kratkim slogovima, sustavna je pojava diftonškog bilježenja realizacije tih fonema u dugim slogovima. Tako fonem /ie/ dolazi u *premieĳe, teriem, triebi, a /uo/ u pruoĳali, gvuožĳu; bogomuolka, pokuoĳne, napuoł, gduo, muoĳ, puoĳti, duoĳti, duoĳde.*

Prema tome, vokalni bi sustav u pjesmama BUNA 1573; BOGOMUOLKA: NEBESKA VRANA, ŽIVOTEK MUOJ! bio ovaj:

i	u		i:	u:
	o	u kratkim	o:	u dugim
e	o	slogovima	ie	uo
				slogovima
e	a		e:	a:

i razlikuje se od onog u govoru Z. Vokalni sustav tekstova Z jednak je vokalnom sustavu kajkavskih govora koji po Ivšićevoj akcenatskoj podjeli spadaju u tip IV₅, s metatonijom \cap i \sim na pretposljednem slogu i s regresivnom metataksom tih acenata s daljih slogova, uz iznimku Ivšićeva tipa *tāncati*, koji glasi *tāncati*.³

Prema tome, i fonem bi /e/ morao u tekstovima Z doći u svim primjerima u kojima je u govoru Z fonem /e/, tako u: kmeṭi, roke, noge, roge, kmeṭska, spametneša, meše, jena, glēdi, glēdiju, zobače, krave, vile, se, šape; cele, dane, šepeče, itd.

Po Ivšićevoj podjeli kajkavskih govora na temelju akcenatskih osobina govor Huma spada u 3. tip njegove IV. grupe mladih kajkavskih govora,⁴ kojih je značajka metatonija prvotnih cirkumfleksa i akuta, odsutnost oksitoneze, a od metatakse — samo progresivna: leti, mlātimo, mlātimo, tāncati, mlātiti, lōpata, jōgoda. Međutim, u govoru H (prema mojim podacima), Ivšićev tip *tāncati* glasi *tāncati*, tj. nema metatonije prvotnoga cirkumfleksa.

Vokalni sustav govora H jednak je vokalnom sustavu u tekstovima Z. Naime, fonemi /i/, /e/, /e/, /a/, /o/, /o/, /u/ dolaze u kratkim, a fonemi /i:/, /ie/, /e:/, /a:/, /uo/, /o:/, /u:/ u dugim slogovima.

Promatra se fonemska struktura u pjesmama: ČIEHANJE; DOBRE ZAGORSKE SRCE I PISME SESTRE.

ČIEHANJE. Snočka došle su babe/ Da pri strine perje čiehaju./ Došle su babe da male pobrblijaju./ Da više novoga doznaju.../ Mudne, tak mudne išel je posel./ A kup perja isti, nit se zmienshal./ nit je zrasel./ Gda jene pere saka je šciehala./ stuo rieči najemput je zbrbljala/ I pune, pune delal je jezek./ O selu./ O ženidba./ O veselju i pijače./ O duge i kratke rubače./ O suhije i debelije noga./ Šte je tukel koga./ šte se z babu restavih./ Šte je komu puru vkral./ Šte je koga za uvredu časti tužiti dal./ Kaj se pri susede za obed jele./ Šte koga rad ima./ Kak se nešče prenavlja i štima./ Šte kulike grunta obdelava./ Kak suha je susedova krava./ Da nekoga suseda je ocoprala/ I z đavi i z dugi/ Da posla je imiela./ Kak on sused treči/ Babe je pod komandu/ I ne vupa se nike reči.../ A unda male babe se vtišile./ Oči pomalu

3. Matičnu školu u Sv. Ivanu Zelini polaze, danas, daci iz ovih okolnih mjesta: Krečaves, Novo Mesto, Obrež, Marinovec, Šulinec, Polonje Donje, Polonje Gornje, Šalovec, Črečen, Hrastje, Kalinje, Orešje Gornje, Orešje Donje, Berislavec, Pretoki, Topličica Gornja, Topličica Donja, Žitomir, Prepolno, Psarjevo Gornje, Psarjevo Donje, Blaževdol, Selnica, Biškupec i, razumije se, Sv. Ivan Zelina. Ivšićevu tipu IV⁵ odgovaraju vokalni sustavi poetskih tekstova s oznakom Z koji su najbliži govoru Krečavesi, Novog Mesta, Obreži, Marinovca, Šulinca, Polonja Gornjeg, Polonja Donjeg, Šalovca, Hrastja, Berislavca, Pretoka, Črečana i Topličice Donje, ali ne i Sv. Ivana Zeline.

4. Stjepan Ivšić, o.c., str. 81–83.

driemale,/ Pa opet se zbudile,/ Popučku vine cugljale,/ A po najmenje perje čiehale./ Pak gibanicu su jele,/ Pred strinu – gazdaricu ju falile,/ A jena druge senek vu vuhu su šeptale:/ »Buog dragi, kak niš ne velja.«/ Duge, duge vu nuoč babe su perje čiehale,/ Niema te fare šteru niesu oblajale.

DOBRE ZAGORSKE SRCE. Pahulje biele z neba curiju,/ Tiči od glada se zmrzavaju, crkavaju./ Veter kak lomont vune lomuonjče,/ klopuonjče,/ Ali dobre, zdrave zagorske srce/ vu seljaku tuče./ I da sekire z neba curiju, nek curiju!/ I da vrugi z neba letiju, nek letiju!/ I da oblaki z neba se zrušiju,/ nek se zrušiju!/ Zagorca v cundreke oblečenoga/ v cipule podrapane obuvenoga/ i zo srcem pošte-niem, veseloga,/ vmoriti ne moreju!

PISME SESTRE. Piši mi, sestra,/ Kak doma živite?/ Kak doma bavite?/ Al mamu i oca zdravlje dobro služi?/ Al mir je pri naše iži?/ Gruntek dragi jel obdelavati morete?/ A penez, jel penez kaj zmorete?/ Piši mi, sestra,/ Kulike svinj v kocu sranite?/ Za Nuovo lete al' štere zaklali bute?/ Krave v štale i živinu/ I se tuo al naraniti stignete?/ Sestra draga,/ Matere v poslu pomaži,/ Da se ona sirota stara na te ne tuži./ Ocu reči da menje pije,/ Da vinčeke črljene/ Za lijek mu nie./ Babam v selu reči da mene je dobre,/ Da se naj nike ne brineju,/ Da nike o mene klafrati ne trebaju./ Pozdravi mi oca i mamu,/ Pozdravi mi se jednake./ I čakajte, čakajte si skupa/ Dok vam pošlem marke./ Za siećanje duga/ Sestre z Njemačke/ Z arbajtungu.

U odabranom poetskom korpusu H fonemi /i/, /a/, /o/, /u/ u kratkim i dugim slogovima, te /ie/, /uo/ u dugim – jasno su obilježeni. To bi se moglo reći i za fonem /e/ u kratkim slogovima, koji je češći i centralniji od, u istim položajima moguće, zatvorenije slobodne varijante /e/. Fonem /o/, i u kratkim i u dugim slogovima, označen je u tekstu sa /u/. Tako od spornih bilježenja fonem /e/ bi morao doći u: čiehanje, došle, babe, perje, više, se, jene, najemput, jezek, selu, ženidba, veselju, restavil, nešče, prenavlja, nekoga, treći, reči, vtišile, sklapale, driemale, zbudile, cugljale, čiehale, jele, pred, falile, senek, šeptale, ne velja, fare, oblajale; srce, pahulje, biele, neba, letiju, lomuonjče, klopuonjče, seljaku, tuče, sekire, nek, obuvenoga, pošteniem, veseloga, moreju; sestre, živite, bavite, zdravlje, jel, morete, zmorete, sranite, štere, bute, krave, stignete, matere, te, reči, pije, črljene, nie, v selu, mene, brineju, jednake, čakajte, pošlem, marke, z Njemačke.

Fonem je /o/ u govoru H vrlo zatvoren, često zamijenjen sa /u/, kako u tekstovima H konstantno dolazi, tako u: najemput, pune, rubače, tužiti, pri susede, susedova, duge; tuče; bute, tuži, duga. Fonem /u/ dolazi u tekstu namjesto čestotnijeg /o/ u govoru H i kao morfološka oznaka: a) za 3. lice prez. pl. glagola u primjerima kao: čiehaju, pobrbļaju, doznaju; curiju, zomrzavaju, crkavaju, letiju, zrušiju, moreju; brineju, trebaju, i b) za I sg. imenica ž. roda tipa *komanda, strina, gazdarica* u primjerima kao: pod komandu, pred strinu – gazdaricu.

Kako je u govoru H, tako i u tekstovima H za morfološku oznaku nom., ak. imenica sr. roda nepalatalnih osnova nom., ak. pridjeva sr. roda, priloga načina i količine, te za upitnu zamjenicu *šte* – dolazi fonem /e/, u primjerima kao: mudne, jene, pere, pune, šte, male; dobre, zdrave, zagorske; pisme, lete, vinčeke, črljene.

Primjeri *pomalu*, *Nuovo* u spomenutoj se sustavnoj pojavi takvima ne očekuju. Očevidna je, također, tiskarska greška *popučku*, umjesto *pomučke*.⁵

Vokalni sustav govora Bednje (B), Ivšić tip I₂,⁶ jedan je od najsloženijih vokalnih sustava kajkavskih govora, kojega su vokalne neutralizacije najizrazitije uvjetovane prozodijom.

Vokalni sustav govora B izgleda ovako:

i	ü	u	
		o	u kratkim slogovima
ɛ	ø		
e	a		
i:/ei	ü:/eü	u:/ou, au	
ie	üe	o:/ao	u dugim slogovima
	a:		

Prema osnovnom kajkavskom vokalnom sustavu od sedam fonema – i < i, e < ě, b, e < ɛ, e, a < a, o < o, o < ø, l, u < u – u govoru B danas vokalski je sustav posljedak ove dijakronijske sheme:

i=i	ü ← u < ø	
	↑	
ɛ=ɛ	ø (+ m, n, n̄)	u kratkim slogovima
	↑	
e < o	o < a	
	ɛ > a	

i/ei	ü/eü < ū	u/ou < ø, au < ā < ō (+ m, n, n̄)
ie < ē	üe < o	o/ao < ā u dugim slogovima
	a < ǣ	

U tako složenom vokalnom sustavu zanima nas u kolikoj je mjeri tekstovno označivanje fonacijske vokalske strukture na području umjetnosti riječi vjeran odraz te složenosti, ima li znatnih i bitnih divergencija od nje i, ako ih ima, koje su i kakve naravi? Za primjer se uzima tekst **BEDNJANSKI PERO**.

BEDNJANSKI PERO. Furt cestu zmiča,/ furt se pe nje šeča,/ v koštule najsi smača/ i nigder ne veli do zmetati nača./ Dieco go zaforkovoju gdo nasa smača,/ alji ja nigdar biti nača./ Zmazuni, čarni i petkujani/ koj da ja z dimnjako zišel./ Dijala suvoj pojssel./ Nigdar se nija debrega vžil,/ nigdar se nikemu nija tužil./ ljepe rieči nija čul./ Vre je sijedi, stauri./ Za njega nigdo nič ne mauri...

⁵ Za primjere u tekstu *H pomalu, Nuovo, popučku* autorica pjesama, Božica Pažur, kaže da se *pomalu* može realizirati dvojako: *pomalu/pomale*, primjer *Nuovo* trebalo bi glasiti *Nuove*, a *popučku* je tiskarska greška, trebalo bi biti *pomučku/pomučke*.

⁶ Stješan Ivšić, o.c., str.86. i Josip Jedvaj, *Bednjanski govor*, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj.I, str.279–330.

Furt⁷ cestu zmiča se pe

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 ü ē u iē a a e

nje šeča i nigder ne

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 ē a a i i ē a

veli do zmetati nača

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 e i o ē o i a a

diēco go zaferkovoju

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 iē o o o e o o u

gdo nasa smača

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 o a a a a

alji ja nigdar

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 o i a i o

biti zmazuni čarni

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 i i o o i e i

petkujani koj da

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 e u a i o o

ja dimnjako zišel

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 a ei o o i ē

dijala *suvoj* (mislim da se radi o tiskarskoj grešci, o trebalo bi biti *svuoj*)

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 iē o üe

7 Znak → upućuje na fonem ili fonemsku sekvenciju kakva bi u tekstu morala biti s obzirom na vjerno bilježenje vokalnog sustava određenog govora.

pejsel nija debrega

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
e ė i a e e o

vžil nikemu tužil

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
i i e u ou i

ljepe rieči čul

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
ie a ie i ü

vre je sijedi

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
a a ie i

stauri njega nič

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
ao i a o i

mauri

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
ao i

Što nam je zaključiti iz usporedbe vokalnih sustava određenih kajkavskih govora, konkretnih organskih idioma, i vokalnih sustava, kako su u odabranim primjerima zabilježeni, hrvatskokajkavske dječje poezije koji im pripadaju?

Premda bi se očekivalo — kad se već naziv i sadržaj našega jezika i u izobrazbenim osnovnoškolskim programima i u završnom certifikatu, svjedodžbi, imenuje dijasistemskom sintagmom hrvatski ili srpski jezik — da se znatniji edukacijski i predmetnoznanstveni obzir dade dijasistemskim dijelovima: štokavskom, čakavskom, kajkavskom — tomu nije tako. Fenomenu se kajkaviane — kajkavštini, kajkavskom dijalektu kao dijelu toga, hrvatsko-srpskog, dijasistema u tim izobrazbenim osnovnoškolskim programima ni u lingvističkom — užem dijalektološkom, ni u književnoestetskom — širem stvaralačkom, pa ni u sociološkom — širem kulturološkom i svjetonazornom pogledu nije, bar dosad, pridavala dužna stručna i estetska pažnja. Odras je to prenaplašene važnosti što se pridavala samom standardu, njegovoj normativnosti i polivalentnosti, pa su i pojmovi standard — supstandard sankcionirani u znanstvenoj zbilji kao pojmovi višeg, odnosno nižeg ranga. Kako je, međutim, svaka normativnost i restriktivna, jer smanjuje ili potpuno isključuje ostale pojedinosti, i iz ove je znanstvenonastavne upućenosti standardu kao posljedica proizišla nedovoljna nastavnička izobražanost. Zato bi se boljom dijalektološkom izobrazbom, prijeko potrebnom diferencijalnom gramati-

kom – kajkavskih govora i umjetnosne kajkavske tekstologije – u pragmi lakše svladali mnogi biološki, psihološki i sociološki naboji između svih, a ne samo osnovnoškolskih, sudionika koji se služe standardom, odnosno supstandardom.

ZUSAMMENFASSUNG

ÜBER VOKALSYSTEME IN DEN TEXTEN DER KAJKAVISCHEN KINDERPOESIE

Auf Grund drei verschiedener Idiome in den Modellen (neun Gedichte) werden die Vokalsysteme dieser kajkavischen Kinderpoesieversuche mit den Vokalsystemen der Ortsmundarten, denen sie gehören, erklärt und verglichen.

Dabei wird es festgestellt, da sich graphemische Fixation der Vokalsysteme der kajkavischen Kinderpoesieversuche viel von den Vokalsystemen der Ortsmundarten, denen sie gehören, unterscheiden.

Die Resultate dieser Vergleichung weisen auf (bis jetzt) ungenügende dialektologische Ausbildung der Lehrer und kein Vorhanden der entsprechenden Differentialgrammatiken.

Durch eine Verbesserung auf diesem Gebiet würde man viele psychologische und soziologische »Schüsse« zwischen allen Teilnehmern, die sich sprachlichen Standards bedienen, beziehungsweise Substandards, bewältigen.